

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Лисецький А. С. Аграрний ринок: нова парадигма розвитку	102	Соколовська К. М. Демократичні засади судової реформи гетьмана Павла Полуботка	148
Лисовский П. Н. Мудрость как континуум духовной безопасности в противодействии международному терроризму	109	Утвенко В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства: зарубіжний досвід та Україна	152
Литвиненко В. І. Громадянське суспільство як запорука миру в Україні	114	Христинченко Н. П. Вплив правової держави на процес управління науковою діяльністю в Україні	156
Медвідь Ф. М. Національна безпека Української держави: становлення та шляхи забезпечення	116	Бігдаш В. Д. Фінансово-економічні механізми асиметрії інформації при формуванні правової держави	161
Муравйов К. В. Юридичний аналіз законності Постанови ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”	122	Бортник В. А. Особливості реформування судової системи в сучасній Україні	164
Низенко Е. І. Еволюція наукових поглядів на проблему безпеки підприємництва в сучасних умовах	127	Глушко Л. О. Психологічні особливості стилів управління в сучасних навчальних закладах	167
Пальм Н. Д. Необхідність правової підготовки фахівців соціальної сфери в українському суспільстві	131	Корінчевська І. А. Державне управління в галузі охорони здоров'я	171
Подгорна Г. В., Тьорло В. О. Інноваційний напрям імпоротної діяльності фірм на ринку 3D-принтерів	135	Котеньова О. В., Волобоєва Т. В. Особливості застосування адміністративно-господарського штрафу як виду господарсько-правової відповідальності	176
Корнієнко М. В. Місце ОВС в системі забезпечення економічної безпеки	138	Медвідь Я. Ф. Страхова справа в Україні в умовах незалежності	179
Попова А. В., Тьорло В. О. Економічні аспекти забезпечення організації імпоротної діяльності суб'єктів господарювання України на ринку банкоматів	140	Міхатуліна О. М. Державне регулювання господарської діяльності в сучасних умовах ринку	188
Радзімовська С. Ф. Державне управління в період політичної нестабільності	142	Савіовський М. Ю. Принцип субсидіарності: теоретико-методологічні можливості	191
		Савіовський С. Ю. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної мовної політики	197

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 171–175

Найгострішою соціальною проблемою в Україні є незадовільний стан здоров'я населення. Процеси, пов'язані з трансформацією суспільства в 1990-х роках, супроводжувались гострою і затяжною соціально-економічною кризою, наслідки якої не могли не позначитися на здоров'ї громадян. Тому не варто покладати основний тягар відповідальності за стан здоров'я населення лише на галузь охорони здоров'я. Експертами ВООЗ доведено, що служба охорони здоров'я має обмежений вплив на формування здоров'я населення (за різними експертними оцінками — від 8 до 15 %). Значно більше його визначає спосіб життя, у тому числі харчування, фізична культура і стан довкілля. Охорона здоров'я не лише галузева проблема і має забезпечуватися шляхом координації взаємодії уряду, органів центральної та регіональної влади і місцевого самоврядування, міжнародних та громадських організацій.

Науковій розробці проблем, пов'язаних з державним управлінням процесами охорони здоров'я загалом, і окремих питань щодо демографічних змін в українському суспільстві, впливу певних показників здоров'я населення на стан національної

безпеки, присвячені наукові праці Н. Гойди, Н. Жилки, Р. Моїсеєнко, І. Вовк, М. Білінської, Н. Рингач та інших вчених, в яких наголошується на необхідності вдосконалення державних механізмів управління і регулювання окремими галузями суспільних відносин, які безпосередньо впливають на інтегральний показник здоров'я населення України.

Нашим основним завданням є:

- провести огляд причин погіршення стану здоров'я населення України;
- дослідити стан міжнародного та українського законодавчого і нормативного полів у сфері охорони здоров'я;
- обґрунтувати необхідність переходу до нових форм і методів здійснення державної політики у сфері охорони здоров'я відповідно до вимог Ради Європи.

В основі формування певного якісного стану здоров'я населення лежить соціально-економічна ситуація в державі. Збереження і поступове його поліпшення є важливим показником добробуту, одним із факторів зростання суспільного виробництва та підвищення рівня його ефективності. Проте здоров'я є не

тільки результатом соціально-економічного розвитку держави, а й істотним внеском у цей розвиток. Тому в умовах ринкової економіки значно зростає цінність здоров'я людини як гаранта її високої конкурентоспроможності на світовому і національному ринках робочої сили. У такому контексті застосовано нові підходи до визначення сутності та значення охорони здоров'я в соціально-економічній сфері держави.

Охорону здоров'я слід розглядати як "суспільну функціональну систему, повний комплекс державних, колективно-групових та особистих заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я кожної людини і всього населення", який включає "всі елементи навколишнього та соціального середовища, в тому числі й системи безпосереднього життєзабезпечення, а також спосіб та умови життя населення, рівень його освіти та культури — все те, що сприяє захисту життя і здоров'я, максимальній тривалості активного творчого життя людини" [10]. За такого підходу до системи охорони здоров'я, результатом функціонування всього медичного комплексу, з демографічної точки зору, розглядається сукупність показників, які відбивають рівень захворюваності та смертності. Ось чому формування та функціонування сучасної системи охорони здоров'я здійснюється на основі оцінки пріоритетів, які відображають саме демографічні аспекти і структуру захворюваності населення.

У цілому погіршення стану здоров'я населення призводить до об'єктивного зростання потреб у медичній допомозі, які існуюча система охоро-

ни здоров'я задовольнити не в змозі [3]. Основними причинами такого стану є:

- неефективна державна політика щодо популяризації здорового способу життя, відсутність механізму морального та матеріального стимулювання громадян до його дотримання;

- орієнтованість системи охорони здоров'я на лікування хвороби, а не на профілактику здоров'я, причому на всіх управлінських рівнях існує недооцінка значущості профілактичних заходів;

- недостатність державних витрат на охорону здоров'я, які становлять близько 3 % від ВВП (за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, неможливо очікувати ефективної роботи галузі при частці ВВП, меншій за 5 %);

- нераціональне використання коштів, які виділяються на фінансування галузі. За оцінками експертів, фінансування забезпечує лише 40 % від потреби, але навіть ці кошти часто використовуються без врахування принципу "вартість — ефективність". Запроваджений останніми роками програмно-цільовий підхід до формування бюджету та централізація коштів на закупівлю високовартісного обладнання та життєво необхідних лікарських засобів і виробів медичного призначення значно поліпшили стан справ, але радикально проблема недофінансування не вирішена. Нестача державних коштів призводить до заміни безоплатної медичної допомоги платною, зростає частка власних витрат населення на лікування, в основному через неофіційні платежі;

- розподіл коштів між медичними закладами здійснюється за застаріли-

ми підходами, залежно від ресурсних показників (числа ліжок, кількості штатних посад, потужності поліклінік і т. п.), що зумовлює екстенсивний розвиток медичних закладів;

- у структурі фінансування медичних закладів, що знаходяться у державній або комунальній власності, лише близько 20 % коштів спрямовуються безпосередньо на лікувальний процес (забезпечення медикаментами, лікувальним харчуванням, медобладнанням тощо);

- державні та комунальні медичні заклади продовжують залишатися у статусі бюджетних установ із вкрай обмеженими правами і стимулами щодо прийняття управлінських і фінансових рішень;

- має місце нераціональна організація системи надання медичної допомоги, диспропорція її первинного, вторинного і третинного рівнів;

- відсутній механізм впливу громадськості на вироблення і прийняття управлінських рішень у галузі охорони здоров'я;

- розподіл бюджетних коштів на охорону здоров'я між територіями здійснюється за подушним принципом, проте фінансовий норматив бюджетної забезпеченості формується без будь-якого зв'язку з гарантіями держави щодо надання безоплатної медичної допомоги.

У навчальному посібнику “Державне управління в галузі охорони здоров'я” охорона здоров'я в широкому розумінні визначається як “комплекс політичних, організаційних, економічних та суто медичних заходів...”. При цьому зазначено, що “систему охорони здоров'я України становить густа мережа об'єктів

охорони здоров'я різного спрямування, видів і потужності”. А на основі посилань на дослідження юристів В. І. Шабайлова та М. Є. Козлова зроблено висновок про те, що “...охорону здоров'я громадян можна вважати однією з найважливіших внутрішніх функцій сучасної держави” [7].

Охорона здоров'я — це сфера публічної і приватної діяльності держави, громадськості й окремих громадян, в якій відбувається забезпечення прав людини на життя і здоров'я, як прав, що задовольняють фізичне існування людини [5]. Саме на засадах цієї позиції ґрунтуються норми чинного міжнародного та українського законодавства, зокрема Конституції України, низки окремих законодавчих актів, що регулюють відносини у сфері охорони здоров'я, державних і галузевих програм охорони здоров'я, положень програм більшості українських політичних партій і громадських організацій.

Право на здоров'я — це природне і невід'ємне право людини. Його визнають ООН та передова світова громадськість. Це право закріплене в ряді міжнародно-правових актів, зокрема Загальній Декларації прав людини (1948 р.), Конвенції про права дитини (1989 р.), Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.) та ін.

У повному обсязі зміст права на здоров'я викладено у ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. [8], де проголошено право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, а також заходи, яких повинна вжити держава для його забезпечення.

Право на охорону здоров'я здійснюється відповідно до певної політики у сфері охорони здоров'я, яка реалізується через органи державної влади та місцевого самоврядування, заклади охорони здоров'я, політичні партії і громадські організації та, врешті-решт, через самих громадян, і тому має суспільно значущий характер. Водночас в актах законодавства закріплюється обов'язок держави та її відповідних органів влади здійснювати захист і реалізацію цих прав людини.

Згідно зі ст. 9 Конституції України норми міжнародного права, зокрема чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1]. Законодавство України про охорону здоров'я, на думку міжнародних експертів, загалом відповідає вимогам міжнародних стандартів і включає акти міжнародного права. Процес імплементації норм міжнародного права чинним національним законодавством є вкрай непростий і займає тривалий період.

Основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів, затвердження переліку комплексних і цільових загальнодержавних програм охорони здоров'я.

Для вирішення питань формування державної політики охорони здоров'я при Верховній Раді України можуть створюватися дорадчі та експертні органи з провідних фахівців у галузі охорони здоров'я та представників громадськості. Порядок створення та діяльності цих органів визначається Верховною Радою України (див. рис.).

Складовою державної політики охорони здоров'я в Україні є місцеві і регіональні комплексні та цільові програми, що формуються Верховною Радою Автономної Рес-

Схема проходження проектів постанов Кабінету Міністрів України з питань координації виконання державних програм підтримки здоров'я населення України

публіки Крим, органами місцевого і регіонального самоврядування та відображають специфічні потреби охорони здоров'я населення, яке проживає на відповідних територіях.

Висновки. Аналіз міжнародних документів про права людини свідчить, що зміст права на здоров'я недостатньо чітко нормативно визначено. Наприклад, у Загальній Декларації прав людини, право на здоров'я розуміється як похідне від права на життя (ст. 3 Загальної Декларації прав людини) [6]. Опосередковано визначено право на здоров'я і в ст. 5 Декларації, де мова йде про заборону тортур та нелюдського поводження чи покарання, і ст. 25 зазначеної Декларації, у якій передбачено, за яких умов забезпечується підтримання належного стану здоров'я людини. Конвенція про захист прав і основних свобод людини [2] та Міжнародний пакт про громадянські й політичні права [4] теж визначає право на здоров'я через право на життя, заборону катувань, скасування смертної кари.

На сучасному етапі правотворчої діяльності України особлива увага має приділятися вдосконаленню наявної законодавчої бази так, щоб вона забезпечила революційний перехід до нових форм і методів здійснення державної політики у сфері охорони здоров'я з урахуванням необхідності широкої інтеграції країни в міжнародну діяльність з питань охорони здоров'я та прав людини відповідно до вимог Ради Європи.

Література

1. *Конституція* України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К., 1997. — 80 с.
2. *Відомості* Верховної Ради України. — 1993. — № 3. — Ст. 20.
3. Білинська М., Рингач Н. Державне управління забезпеченням національної безпеки та чинники громадського здоров'я // Теорія та практика держ. упр.: Зб. наук. пр. — Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2008. — Вип. 1(20). — С. 417–425.
4. *Глоссарий* терминов, используемых в серии "Здоровье для всех". — № 1–8. — Женева, ВООЗ. — 1984. — С. 18.
5. Жилка Н. Я. Аналітичний огляд законодавчого забезпечення охорони репродуктивного здоров'я в Україні / Н. Я. Жилка. — К.: Вид-во Раєвського, 2005. — 96 с.
6. *Задачи* по достижению здоровья для всех. Политика здравоохранения для Европы. — Копенгаген: ЕРБ ВОЗ, 1991.
7. *Менеджмент* в охороні здоров'я: структура та поведінка організацій охорони здоров'я / Пер. з англ. Л. Тарануха / Уклад. С. М. Шортел, А. Д. Калюжний. — К.: Основи, 1998. — С. 28.
8. Москаленко В. Ф. Право на здоров'я (охорону здоров'я) в основних міжнародних нормативно-правових актах // Охорона здоров'я України. — 2003. — № 2. — С. 7.
9. Радиш Я. Ф. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис, проблеми та шляхи реформування / Я. Ф. Радиш; Укр. акад. держ. упр. при Президенті України. — К., 2001. — 360 с.
10. *За даними* Всесвітньої організації охорони здоров'я. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.who.in/>